

Magdalena Bobińska

PROGRAM NAUCZANIA

- O programie.....
- Uwagi dotyczące korzystania z programu
- Uwagi o realizacji programu
- Przewidywane osiągnięcia ucznia po zakończeniu trzyletniego cyklu kształcenia gimnazjalnego.....
- Cele szczegółowe, treści kształcenia, teksty oraz propozycje utworów czytelniczo-medialnych w poszczególnych klasach

PROGRAM NAUCZANIA

O programie

Program nauczania języka polskiego „Świat w słowach i obrazach II” przeznaczony dla klas I, II i III gimnazjum jest zgodny z Podstawą programową wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, która obowiązuje od września 2009 roku.

Program ściśle związany jest z cyklem podręczników Witolda Bobińskiego do kształcenia literackiego i kulturowego *Świat w słowach i obrazach* oraz Zofii Czarnieckiej-Rodzik *Gramatyka i stylistyka* do kształcenia językowego. Jego głównym celem jest wykształcenie absolwenta gimnazjum – samodzielnie myślącego, świadomego i krytycznego odbiorcy kultury (wysokiej i popularnej), sprawnie posługującego się poprawną i estetyczną polszczyzną, wyposażonego w podstawowe narzędzia pozwalające poruszać się w świecie literatury, filmu, teatru i mediów.

Program dzieli się na następujące części:

1. Kształcenie językowe.
2. Tworzenie różnych form wypowiedzi.
3. Czytanie tekstów literackich.
4. Teatr, film, media.
5. Słuchanie i czytanie.
6. Samokształcenie.

Układ programu ma charakter spiralny, nie chronologiczny. Szczególny nacisk został położony na powiązanie treści polonistycznych z plastyką, muzyką, kulturą masową i edukacją medialną.

1.

W ramach kształcenia językowego uczeń doskonali swoje umiejętności sprawnego posługiwania się językiem w mowie i piśmie. Szczególny nacisk został położony na umiejętności praktyczne, poprawność językową, kulturę słowa, interpunkcję ortografię. Ważne jest także, aby uświadomić uczniowi istnienie różnych odmian polszczyzny: tej oficjalnej i tej, którą najczęściej posługuje się na co dzień – potocznej, gwarowej, ale także regionalnej. W pierwszej klasie jednym z głównych zadań nauczyciela jest wyrównywanie ewentualnych różnic w umiejętnościach językowych uczniów, dlatego wiele miejsca poświęcono na powtórzenie wiadomości z fleksji i składni zdania pojedynczego. Klasa druga to rozszerzenie wiadomości z fleksji, składni zdania złożonego i podstawowe wiadomości ze słowotwórstwa. Program dla klasy trzeciej obejmuje zdania wielokrotnie złożone, omówienie najważniejszych zjawisk fonetycznych (w celu uczulenia uczniów na prawidłową wymowę) oraz rozszerzenie wiadomości ze słowotwórstwa.

2.

Ważną częścią programu jest kształcenie i doskonalenie sprawnego wyrażania swoich myśli i poglądów w mowie i piśmie. Służy temu poznawanie i ćwiczenie różnych form wypowiedzi ustnej i pisemnej, także tych drobnych, użytkowych takich jak ogłoszenie, dedykacja, podanie itp.

3.

Układ tekstów w poszczególnych klasach oparty jest na **kryterium genologicznym**, czyli na nauce o rodzajach, gatunkach i konwencjach literackich. W klasie pierwszej dominuje **realizm**, klasa druga to poznanie konwencji **groteskowej**, trzecia zaś literatury **fantastycznonaukowej** i **fantasty**. (Nie oznacza to, że np. w klasach drugiej i trzeciej nie znajdziemy utworów realistycznych. Program prezentuje też teksty, w których następuje przemieszanie rozmaitych konwencji i gatunków). Również konstrukcja podręczników w każdej klasie odzwierciedla porządek genologiczny. Rozdziały literackie grupują teksty należące do tego samego **rodzaju literackiego** (w klasie 1) i tej samej **konwencji** prezentowania świata przedstawionego (w klasie 2 i 3). Program wyodrębnia jeszcze jedną grupę utworów – nie na zasadzie genologicznej – lecz hierarchicznej i chronologicznej. Są to utwory mitologiczne i biblijne oraz teksty najstarsze, fundamentalne dla kultury europejskiej i polskiej. Utwory te prezentowane są na początku każdego podręcznika w rozdziale *Początki świata*,

początki słowa. W poszczególnych rozdziałach teksty ułożone są w **układzie chronologicznym**.

Istnieje także inny klucz doboru tekstów: umożliwia on wędrówkę po najważniejszych motywach literackich i kulturowych.

4.

Ważne jest uzupełnianie literatury o konteksty filmowe, plastyczne i muzyczne, co sugerują podręczniki związane z programem. Utwory literackie prezentowane w programie powinny być punktem wyjścia do rozmowy o wartościach i ponadczasowych zagadnieniach egzystencjalnych, w ten sposób służyć mają kształtowaniu człowieka wrażliwego na piękno, patrioty, tolerancyjnego, a jednocześnie nawykłego do refleksji nad sobą i losem innych.

5.

Uczniowie będą poznawać utwory w całości lub we fragmentach, w niektórych wypadkach decyzja w tej sprawie została pozostawiona nauczycielowi. Większość tekstów wskazano precyzyjnie, ale niekiedy polonista może wybierać samodzielnie spośród utworów wskazanych w programie, tak jest najczęściej w wypadku poezji. Teksty literackie, które trafiły do programu z podstawy programowej, zostały oznaczone gwiazdką (*).

Ważną częścią programu jest dział poświęcony teatrowi, filmowi i mediom. W tym zakresie ideą programu jest wykształcenie człowieka świadomego znaczenia kultury teatralnej, krytycznego odbiorcy dzieła filmowego, rozmaitych gatunków dziennikarskich, a także odpornego na manipulację świata mediów i reklamy, świadomie i krytycznie poruszającego się w świecie kultury popularnej. W każdej klasie znajdują się zagadnienia związane z teatrem, filmem i mediami.

6.

W programie nie pominięto też zagadnień służących zdobywaniu i doskonaleniu umiejętności samokształcenia, która towarzyszy człowiekowi przez całe życie.

Uwagi dotyczące korzystania z programu

- Działy: „czytanie i słuchanie” oraz „samokształcenie” są w podobny sposób realizowane przez cały cykl nauki w gimnazjum, wobec czego zostały uwzględnione tylko raz – w tabeli klasy pierwszej.
- Terminy w rubryce „pojęcia” pojawiają się tylko raz, zawsze wtedy, kiedy uczeń po raz pierwszy zetknie się z zagadnieniem, ale oczywiście jest, że do wielu pojęć nauczyciel musi i może wracać wielokrotnie przy okazji omawiania innych zagadnień.
- W każdej klasie znajduje się zestaw kilku dłuższych tekstów literackich. Niektóre z nich bez szkody dla konstrukcji programu nauczyciel może przesunąć do innej klasy. Wszystko zależy od możliwości uczniów, tempa w realizacji programu czy upodobań polonisty. Należy jednak wziąć pod uwagę że podstawa programowa zakłada, że gimnazjalista przeczyta w roku szkolnym nie mniej niż pięć dłuższych pozycji książkowych.
- Zaproponowane jako kontekst filmy, spektakle Teatru Telewizji, fragmenty utworów muzycznych nie muszą zostać zrealizowane w całości. Nauczyciel może dokonać wyboru, może też zaproponować inne pozycje. Należy jednak pamiętać, że w trzyletnim cyklu edukacji gimnazjalnej uczniowie powinni w całości obejrzeć (i omówić – a więc zanalizować, zinterpretować) przynajmniej jeden film i spektakl teatralny.

Uwagi o realizacji programu

Realizację programu umożliwia korzystanie z cyklu do kształcenia literackiego i kulturowego *Świat w słowach i obrazach* Witolda Bobińskiego oraz cyklu do kształcenia językowego *Gramatyka i stylistyka* Zofii Czarnieckiej-Rodzik, a także innych pomocy dydaktycznych dostosowanych do podręcznika: kart pracy, płyt CD, plansz. Pomagają one zrealizować program w sposób interesujący i wszechstronny.

Przewidywane osiągnięcia ucznia po zakończeniu trzyletniego cyklu kształcenia gimnazjalnego

Uczeń:

- Czyta ze zrozumieniem różne teksty kultury i teksty użytkowe. Potrafi wyselekcjonować z czytanego tekstu potrzebne informacje, odpowiednio je uporządkować.
- Czyta głośno, biegle, poprawnie i ze zrozumieniem, zwracając uwagę na interpunkcję i prawidłową intonację.
- Słucha uważnie i aktywnie, zapamiętuje przekazywane informacje, potrafi zanotować to, co istotne.
- Dostosowuje swoje wypowiedzi ustne i pisemne do określonej sytuacji komunikacyjnej.
- Mówi i pisze poprawnie pod względem językowym i stylistycznym.
- Potrafi posługiwać się różnymi formami wypowiedzi pisemnej, także formami użytkowymi.
- Ma podstawową wiedzę o języku umożliwiającą mu swobodne i poprawne komunikowanie się w mowie i piśmie.
- Zna podstawowe zasady ortograficzne i interpunkcyjne i posługuje się nimi.
- Zna objęte programem teksty literackie. Potrafi podać ich autorów, nazwać gatunek, umieścić w odpowiednim kontekście historycznym.
- Potrafi wypowiadać się na temat przeczytanego tekstu, obejrzanego filmu, spektaklu, dzieła plastycznego czy usłyszanego utworu muzycznego. Dostrzega w nim wartości uniwersalne i patriotyczne. Analizuje utwór i próbuje go interpretować.
- Wyraża swoją opinię na temat tego, co przeczytał, obejrzał, doświadczył w różnych sytuacjach życia codziennego. Potrafi uzasadnić swoje zdanie.
- Kulturalnie uczestniczy w dyskusji, wyrażając swoje zdanie, słuchając innych dyskutantów, zgadzając się z nimi lub polemizując.
- Świadomie i krytycznie korzysta z oferty mediów. Zna podstawowe gatunki dziennikarskie.
- Potrafi samodzielnie uczyć się, zdobywać potrzebną wiedzę z różnych źródeł, także mediów elektronicznych.

Cele szczegółowe, treści kształcenia, teksty oraz propozycje utworów czytelniczo-medialnych w poszczególnych klasach

KLASA I		
KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE		
Treści kształcenia	Pojęcia	Umiejętności
Fleksja		
czasownik	<ul style="list-style-type: none"> • forma osobowa, • odmiana czasownika (koniugacja): osoba, czas, tryb, • liczba, • rodzaj, • strona czynna i bierna, • czasowniki przechodnie i nieprzechodnie, • dokonane i niedokonane, • trudne formy czasownika 	Uczeń: rozpoznaje czasownik, odróżnia formę osobową od nieosobowej, poprawnie tworzy i stosuje czasowniki w różnych formach, zna funkcję trybów czasownika, zna zasady ortograficzne związane z pisownią partykuł <i>nie</i> i <i>by</i> z czasownikiem, odróżnia czasowniki dokonane od niedokonanych, przechodnie od nieprzechodnich, dostrzega różnicę między stroną czynną i bierną, przekształca zdania w stronie czynnej na bierną i odwrotnie, zna funkcję czasownika w zdaniu.
rzeczownik	<ul style="list-style-type: none"> • przypadki (deklinacja), • oboczności, • trudne formy rzeczownika 	Uczeń: rozpoznaje rzeczownik, poprawnie stosuje różne formy rzeczownika, a w wypadku rzeczowników o trudnej odmianie świadomie korzysta z odpowiednich słowników, zna zasady ortograficzne (pisownia z partykułą <i>nie</i> , małą i wielką literą, zakończeń <i>-ji</i> , <i>-ii</i> , <i>-i</i>), zna funkcję rzeczownika w zdaniu.
przymiotnik	<ul style="list-style-type: none"> • stopniowanie przymiotnika, • krótkie formy przymiotnika, • przymiotniki nieodmienne 	Uczeń: rozpoznaje przymiotnik, zna jego zastosowanie i świadomie z tej wiedzy korzysta, umie stopniować przymiotniki i stosuje odpowiednie stopnie ze względu na przekazywaną informację i intencję wypowiedzi, dostosowuje formę przymiotnika do rzeczownika, zna zasady ortograficzne (pisownia z partykułą <i>nie</i> , małą i wielką literą), zna funkcję przymiotnika w zdaniu.
liczebnik	<ul style="list-style-type: none"> • liczebniki: główne, porządkowe, zbiorowe, ułamkowe, nieokreślone 	Uczeń: rozpoznaje różne rodzaje liczebników, dostosowuje formy rzeczownika i czasownika do liczebnika, wie, kiedy używać liczebników zbiorowych i czyni to prawidłowo, zna funkcję liczebnika w zdaniu.
przysłówek	<ul style="list-style-type: none"> • przysłówki odprzymiotnikowe i nie utworzone od przymiotników, • stopniowanie przysłówek odprzymiotnikowych 	Uczeń: rozpoznaje przysłówki, zna ich zastosowanie, umie je stopniować i stosuje odpowiednie stopnie ze względu na przekazywaną informację i intencję wypowiedzi, umie rozpoznać przysłówki, których się nie stopniuje, zna zasady ortograficzne (pisownia z partykułą <i>nie</i>), zna funkcję przysłówka w zdaniu.

Treści kształcenia	Pojęcia	Umiejętności
zaimek	<ul style="list-style-type: none"> zaimki: rzeczowne, przymiotne, liczebne, przysłowne 	Uczeń: rozpoznaje różne typy zaimków, zna ich funkcję i potrafi wykorzystać je w zdaniu, zastępując nimi inne części mowy, poprawnie stosuje dłuższe i krótsze formy zaimków rzeczownych, stara się używać poprawnych form wszystkich typów zaimków, zna ich funkcję w zdaniu.
przyimek	<ul style="list-style-type: none"> przyimki proste i złożone, wyrażenie przyimkowe 	Uczeń: rozpoznaje przyimki, wie, co to jest wyrażenie przyimkowe, wie, że przyimek narzuca formę przypadku stojącym przy nim wyrazom, zna zasady ortograficzne związane z pisownią przyimków złożonych i wyrażeń przyimkowych.
spójnik		Uczeń: rozpoznaje spójniki, prawidłowo używa ich w zdaniach pojedynczych i złożonych, przekształca zdania pojedyncze na złożone, używając spójników, zna zasady interpunkcyjne i poprawnie je stosuje.
partykuła		Uczeń: rozpoznaje partykuły, zna funkcję partykuły i potrafi stosować tę część mowy ze względu na treść i intencję wypowiedzi, zna zasady ortograficzne dotyczące pisowni łącznej i oddzielnej niektórych partykuł.
wykrzyknik		Uczeń: rozpoznaje wykrzykniki, zna ich funkcję i potrafi je stosować w celu uwydatnienia emocji, zna zasady interpunkcyjne i poprawnie je stosuje.
Składnia zdania pojedynczego		
zdanie, równoważnik zdania	<ul style="list-style-type: none"> zdanie oznajmujące, pytające, rozkazujące, wykrzyknikowe, zdanie rozwinięte, nierozwinięte 	Uczeń: odróżnia równoważnik zdania od zdania, umie przekształcać je wzajemnie, zna funkcję równoważników zdań i świadomie potrafi ich używać, zna i świadomie używa różnych zdań pojedynczych ze względu na treść i intencję wypowiedzi, zna i poprawnie stosuje zasady interpunkcyjne w zdaniu pojedynczym.
części zdania pojedynczego	<ul style="list-style-type: none"> orzeczenie czasownikowe i imienne, podmiot gramatyczny, domyślny, logiczny, szeregowy, zdanie bezpodmiotowe, przydawka, dopełnienie, okolicznik: miejsca, czasu, sposobu, celu, przyczyny, warunku i przyzwolenia, rozbior logiczny zdania, związki składniowe: związek główny, związki poboczne, związek zgody, rzędu, przynależności 	Uczeń: rozpoznaje części zdania, zna ich znaczenie i funkcję potrafi je świadomie zastosować w zdaniu, wie, jakimi częściami mowy można je wyrażać, odróżnia zdanie podmiotowe od bezpodmiotowego, formułuje i zasadnie wykorzystuje zdanie bezpodmiotowe, zna różne rodzaje podmiotów i orzeczeń i świadomie je stosuje, przeprowadza rozbior logiczny zdania, wydziela związek główny i związki poboczne zdania, wyróżnia związek zgody, rzędu i przynależności.

Treści kształcenia	Pojęcia	Umiejętności
Formy wypowiedzi		
opinia i jej uzasadnienie, dyskusja	<ul style="list-style-type: none"> argument, sąd 	Uczeń: potrafi wyrazić swoją opinię zna i stosuje zwroty służące podkreśleniu własnego zdania zarówno wtedy, gdy jest go całkowicie pewien, jak i wtedy, gdy się waha, umie ją uzasadnić za pomocą argumentów, zna i używa zwrotów wprowadzających poszczególne argumenty, uczestniczy w dyskusji, przedstawia swoje zdanie, przyjmuje poglądy innych lub z nimi polemizuje, potrafi dyskutować w sposób kulturalny, szanując odmienną opinię innych dyskutantów, stosuje zwroty grzecznościowe sprzyjające kulturalnej wymianie poglądów.
opowiadanie z elementami innych form wypowiedzi, np. dialogu, opisu, charakterystyki	<ul style="list-style-type: none"> narrator, narracja, wstęp, zawiązanie akcji, rozwój akcji, punkt kulminacyjny, zwrot akcji, zakończenie 	Uczeń: potrafi napisać opowiadanie z zachowaniem reguł rządzących tą formą wypowiedzi, stara się posługiwać odpowiednim i barwnym słownictwem.
recenzja		Uczeń: potrafi wygłosić lub zredagować recenzję np. książki, filmu, spektaklu, odróżnia część sprawozdawczą od oceniającej, zwracając szczególną uwagę na tę ostatnią, posługuje się słownictwem oceniającym i wartościującym oraz słownictwem z różnych dziedzin sztuki w zależności od tematu recenzji.
zaproszenie, dedykacja, ogłoszenie		Uczeń: potrafi napisać zaproszenie, dedykację, ogłoszenie, zna funkcję tych form użytkowych, redaguje tekst zwięzły, spójny, zawierający niezbędne informacje, posługuje się odpowiednim słownictwem.
opis, rozmowa o dziele plastycznym		Uczeń: potrafi w formie ustnej lub pisemnej opisać reprodukcję dzieła sztuki, wyrazić swoje odczucia i refleksje, stosując słownictwo wartościujące i oceniające, posługuje się podstawowym słownictwem z zakresu sztuk plastycznych.
redakcja tekstu pisemnego		Uczeń: potrafi napisać twórczy plan swojej wypowiedzi pisemnej, redaguje wypowiedź, sprawdzając tekst napisany na brudno, szukając błędów i poprawiając błędy językowe, stylistyczne, ortograficzne i interpunkcyjne, dba o kompozycję wypowiedzi, stosuje akapity, dba o estetykę pisma.
KSZTAŁCENIE LITERACKO-KULTUROWE		
<ul style="list-style-type: none"> <i>Biblia*</i> - fragmenty <i>Księgi Rodzaju (Opis stworzenia świata i ludzkości*)</i>, <i>Przypowieść *o siewcy</i>, 	<ul style="list-style-type: none"> motyw, symbol, alegoria, przypowieść, 	Uczeń: zna teksty literackie wymienione w programie, dzieli się refleksjami i odczuciami na ich temat,

Treści kształcenia	Pojęcia	Umiejętności
<ul style="list-style-type: none"> • mit o Tezeuszu, kontekst muzyczny: oratorium J. Haydna <i>Stworzenie świata</i> (fragm.), • <i>Piesi o Rolandzie</i>* (fragm.), • Jan Kochanowski – wybrane fraszki*, • Ignacy Krasicki - wybrane bajki*, • Adam Mickiewicz – wybrane bajki*, wybrana ballada*, np. <i>Świtezianka</i>, <i>Dziady</i> cz. II*, • Bolesław Prus* - wybrana nowela, • Sławomir Mrożek* - wybrane opowiadanie, np. <i>Śpiąca królowna</i>, <i>Artysta</i>, • Antoine de Saint-Exupéry <i>Mały Książę</i>*, • poeci polscy XX w.: Maria Pawlikowska-Jasnorzewska*, Kazimierz Wierzyński*, Wisława Szymborska*, Zbigniew Herbert*, ks. Jan Twardowski*, Adam Zagajewski, • Aleksander Fredro <i>Zemsta</i>*, konteksty audiowizualne: filmowa adaptacja utworu A. Wajdy (2002) lub spektakl Teatru Telewizji w reżyserii J. Świderskiego (1972) lub O. Lipińskiej (1994) • Wiliam Szekspir <i>Romeo i Julia</i>*, konteksty muzyczny i audiowizualny: balet S. Prokofiewa <i>Romeo i Julia</i> (fragmenty), wybrana filmowa adaptacja dramatu lub spektakl Teatru Telewizji w reżyserii J. Gruzy (1974), • wybrana powieść: przygodowa i obyczajowa podejmująca tematykę dojrzewania*, np. Małgorzata Musierowicz <i>Opium w rosole</i> lub Dorota Terakowska <i>Córka Czarownicy</i>, • wybrany komiks*, • teatr, <ul style="list-style-type: none"> • film, <ul style="list-style-type: none"> • prasa 	<ul style="list-style-type: none"> • mit, • epos rycerski, • fraszka, apostrofa, • bajka, • ballada, • dramat, • nowela, • liryka, podmiot liryczny, środki artystyczne, rym, • komedia, intryga, komizm, humor: sytuacyjny, postaci, słowny, tekst główny, tekst poboczny (didaskalia), akty, sceny, • tragedia, tragizm, dialog, monolog, • epika, • inscenizacja, scenografia, scenograf, reżyser, reżyseria, dramaturg, znaki teatralne: słowo, głos, mimika, gest, ruch sceniczny, kostiumy, rekwizyt, dekoracja, oświetlenie, muzyka, efekty dźwiękowe, • scenariusz, scenopis, adaptacja filmowa, film dokumentalny, • artykuł, informacja, notatka, reportaż, felieton 	<p>potrafi sprecyzować ich temat i problematykę odróżnia utwory realistyczne od fantastycznych i groteskowych, potrafi streścić utwór, scharakteryzować bohaterów, podać jak najwięcej informacji o podmiocie lirycznym w wierszu, nazwać jego uczucia, odróżnia narrację pierwszoosobową od trzecioosobowej i rozumie ich funkcję w tekście, wskazuje i nazywa użyte w utworze środki artystyczne, zna elementy konstrukcyjne utworu; rozpoznaje rodzaje i gatunki literackie, nie myli rodzaju i gatunku; odróżnia utwory kultury wysokiej od utworów kultury popularnej, posługuje się tymi pojęciami; zna budowę dramatu, potrafi porównywać między sobą utwory literackie, dostrzega podobieństwa, rozpoznaje te same motywy w różnych tekstach, potrafi przedstawić propozycję odczytania utworu i uzasadnić ją, w interpretacji uwzględnia konteksty, np. biograficzny, historyczny, interpretuje głosowo wybrane utwory lub ich fragmenty, posługuje się pojęciami dotyczącymi wartości i ich przeciwieństw, potrafi wskazać je w czytanych tekstach, rozpoznaje w utworach podstawowe zagadnienia egzystencjalne i potrafi o nich rozmawiać; dostrzega różnorodność postaw społecznych, obyczajowych, narodowych, religijnych, etycznych i kulturowych.</p> <p>Uczeń: zna i posługuje się podstawowymi pojęciami z zakresu teatru i dramatu, potrafi nazwać znaki teatralne, wie, że istnieją różne odmiany teatru, np. opera, pantomima, balet.</p> <p>Uczeń: wie, co to jest adaptacja filmowa, potrafi wymienić przykłady dzieł filmowych przeniesionych na ekran, rozumie zasady rządzące adaptacją, zna pojęcia <i>scenariusz</i>, <i>scenopis</i>, nie myli ich z tekstem sztuki teatralnej, zna pojęcie <i>film dokumentalny</i> i umie odróżnić go od filmu fabularnego.</p> <p>Uczeń: zna pojęcia <i>informacja</i>, <i>reportaż</i>, <i>felieton</i>, potrafi odróżnić informację prasową od innych tekstów dziennikarskich i rozumie jej funkcje.</p>

Treści kształcenia	Pojęcia	Umiejętności
ZDOBYWANE UMIEJĘTNOŚCI		
samokształcenie		Uczeń potrafi: samodzielnie wyszukiwać informacje w różnych źródłach, np. w książkach, prasie, Internecie; stara się krytycznie je ocenić; ma świadomość, że szczególnie w prasie i Internecie obok informacji istotnych znajdzie również nieprzydatne; korzysta z biblioteki jako źródła informacji; posługuje się słownikami: języka polskiego, poprawnej polszczyzny, frazeologicznym, wyrazów obcych, synonimów, antonimów, szkolnym słownikiem terminów literackich.
czytanie i słuchanie		Uczeń potrafi: wyszukać w odbieranych komunikatach pisanych i mówionych (także z przypisu) potrzebne informacje, zacytować; umie uporządkować je w zależności od funkcji; nie myli faktów z opinią, prawdy i kłamstwa; odróżnia wypowiedzi o różnym charakterze: perswazyjne, argumentacyjne, emocjonalne; rozpoznaje intencje wypowiedzi; umie rozpoznać w wypowiedzi agresję i manipulację.

KLASA II		
KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE		
Treści kształcenia	Pojęcia	Umiejętności
Fleksja		
czasownik	formy nieosobowe: bezokoliczniki, formy zakończone na <i>-no</i> , <i>-to</i> , konstrukcje z <i>się</i> , imiesłowy przymiotnikowe czynne i biernie, imiesłowy przysłówkowe współczesne i uprzednie	Uczeń: rozpoznaje różne nieosobowe formy czasownika, wie, czym różnią się od formy osobowej, zna ich funkcję w zdaniu, potrafi tworzyć prawidłowo imiesłowy, zna zasady ortograficzne (pisownia z partykułą <i>nie</i>).
Składnia zdania złożonego		
zdanie złożone współrzędnie i podrzędnie, imiesłowy równoważnik zdania	<ul style="list-style-type: none"> • zdanie współrzędnie złożone: łączne, rozłączne, wynikowe, przeciwstawne, • zdanie podrzędne: okolicznikowe, przydawkowe, dopełnieniowe, podmiotowe, • imiesłowy równoważnik zdania 	Uczeń: odróżnia zdanie złożone współrzędnie od zdania złożonego podrzędnie, rozpoznaje rodzaje zdań złożonych współrzędnie i zdań podrzędnych, zna i poprawnie stosuje zasady interpunkcyjne w zdaniach złożonych, umie graficznie przedstawić budowę zdań złożonych (wykres zdania), potrafi tworzyć różne rodzaje zdań złożonych, potrafi tworzyć zdania złożone współrzędnie ze zdań pojedynczych, potrafi przekształcać

Treści kształcenia	Pojęcia	Umiejętności
		zdania pojedyncze na złożone podrzędnie i odwrotnie, wyróżnia i potrafi utworzyć imiesłowny równoważnik zdania, zna jego funkcję potrafi prawidłowo przekształcać imiesłowny równoważnik zdania na zdanie podrzędne i odwrotnie, zna zasady interpunkcyjne związane z imiesłownym równoważnikiem zdania i poprawnie je stosuje, potrafi prawidłowo używać imiesłownego równoważnika zdania, wie, kiedy jest to niemożliwe.
Słownictwo		
wyrazy podstawowe i pochodne	<ul style="list-style-type: none"> • podstawa słowotwórcza, • oboczność, • formant, funkcje formantów słowotwórczych, • różne rodzaje formantów (przedrostek, przyrostek, wrostek, formant zerowy), • parafraza słowotwórcza 	Uczeń: wie, co to jest wyraz podstawowy i pochodny, zna budowę słowotwórczą wyrazu pochodnego, zna zasady powstawania wyrazów, potrafi oddzielić podstawę słowotwórczą od formantu, wie, że w podstawie słowotwórczej mogą zachodzić oboczności i potrafi je wskazać, zna różne rodzaje formantów, ma świadomość, jakie funkcje pełni formant w powstawaniu różnych kategorii znaczeniowych wyrazu, nie myli słowotwórczej budowy wyrazu z fleksyjną.
rodzina wyrazów	<ul style="list-style-type: none"> • rdzeń wyrazu, • rdzeń oboczny 	Uczeń: wie, co to jest rodzina wyrazów, potrafi wskazać i tworzyć wyrazy z tej samej rodziny, wie, co to rdzeń wyrazu i potrafi go wskazać, nie myli rdzenia z podstawą słowotwórczą, wie, że istnieją rdzenie oboczne i potrafi wskazać występujące między nimi oboczności, nie myli wyrazów pokrewnych i bliskoznacznych.
wyrazy złożone		Uczeń: potrafi odróżnić wyrazy złożone od prostych, potrafi tworzyć wyrazy złożone, zna ich budowę potrafi wskazać formanty, zna zasadę ortograficzną (pisownia z łącznikiem lub bez).
skrótowce i skróty		Uczeń: potrafi odróżnić skróty od skrótowców, zna zasady ortograficzne rządzące pisownią skrótowców, potrafi je prawidłowo wymawiać i odmieniać, a w razie wątpliwości potrafi skorzystać z odpowiedniego słownika, wie, które skrótowce się nie odmieniają, potrafi dostosować formę czasownika do skrótowca, zna zasady interpunkcyjne dotyczące skrótów i stosuje je, zna najczęściej używane skróty.
Formy wypowiedzi		
dyskusja	<ul style="list-style-type: none"> • teza, hipoteza, argumenty, kontrargumenty, podsumowanie 	Uczeń: doskonalą swoją umiejętność uczestniczenia w dyskusji, zwracając szczególną uwagę na uprzejmość i kulturę słowa.

Treści kształcenia	Pojęcia	Umiejętności
recenzja		Uczeń: doskonali swoją umiejętność pisania recenzji, wzbogaca ją o słownictwo z dziedziny gatunków filmowych i montażu.
rozprawka	• teza, hipoteza, argument, kontrargument	Uczeń: potrafi pisać rozprawkę wie, co to jest: teza, hipoteza, argument, kontrargument, zna zasady kompozycyjne rządzące rozprawką, stosuje odpowiedni dla tej formy wypowiedzi język i styl, dba o logikę argumentacji, umie posłużyć się cytatem, odpowiednio go zapisać, stworzyć przypis.
charakterystyka porównawcza		Uczeń: potrafi napisać charakterystykę porównawczą, wie, kiedy posłużyć się tą formą wypowiedzi, zna jej zasady kompozycyjne, potrafi scharakteryzować i ocenić postacie, o których pisze, umie posłużyć się odpowiednim słownictwem: opisującym, charakteryzującym, oceniającym i wartościującym.
opis przeżyć wewnętrznych		Uczeń: potrafi napisać opis przeżyć wewnętrznych, zna jego elementy, stosuje barwne słownictwo, plastyczne określenia, związki frazeologiczne nazywające uczucia, emocje, stany psychiczne.
sprawozdanie		Uczeń: potrafi napisać sprawozdanie, zna cel tej formy wypowiedzi, jej budowę, przestrzega kolejności chronologicznej zdarzeń, potrafi dokonać selekcji materiału, pamięta o zwięzłości i rzeczowości, stosuje odpowiedni styl i słownictwo.
wywiad		Uczeń: próbuje przeprowadzać wywiad, wybiera rozmówcę temat, stara się w miarę swoich możliwości poszerzyć swoją wiedzę o rozmówcy lub temacie, korzystając z dostępnych źródeł informacji, przygotowuje pytania, redaguje przeprowadzoną rozmowę.
KSZTAŁCENIE LITERACKO-KULTUROWE		
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Biblia*</i> – fragmenty <i>Księgi Rodzaju</i> i <i>Księgi Wyjścia (Wygnanie z Raju, Wędrówka do Ziemi Obiecanej)</i>, kontekst muzyczny: J. F. Händel <i>Izrael w Egipcie</i> – fragmenty oratorium, kontekst filmowy: jedna z części <i>Dekalogu</i> w reżyserii K. Kieślowskiego, np. I lub X, • przypowieść ewangeliczna* (<i>Syn marnotrawny</i>), • Homer - fragmenty <i>Iliady*</i> i <i>Odysei*</i>, • <i>O Królu Arturze i Rycerzach Okrągłego Stołu</i> (fragm.), 	<ul style="list-style-type: none"> • przypowieść, • epos, 	Uczeń: zna teksty literackie wymienione w programie, dzieli się refleksjami i odczuciami na ich temat, potrafi sprecyzować ich temat i problematykę odróżnia utwory realistyczne od fantastycznych i groteskowych, potrafi streścić utwór, scharakteryzować bohaterów, podać jak najwięcej informacji o podmiocie lirycznym w wierszu, nazwać jego uczucia, odróżnia narrację pierwszoosobową od trzecioosobowej i rozumie ich funkcję w tekście, wskazuje i nazywa użyte w utworze środki artystyczne,

Treści kształcenia	Pojęcia	Umiejętności
<ul style="list-style-type: none"> • Jan Kochanowski <i>Treny</i>*: V, VII, VIII, • Sławomir Mrożek* - wybrane opowiadanie, np. <i>Baba</i>, dramat <i>A/a pełnym morzu</i> (fragm.), kontekst muzyczny: groteska w muzyce, np. <i>Wład kotek na dach i Bach!</i> sł. i muz. M. Matuszewski, • Ernest Hemingway - wybrane opowiadanie, np. <i>Stary człowiek i morze</i>, • poeci XX w.: Bolesław Leśmian, Julian Tuwim*, Konstanty Ildefons Gałczyński*, Czesław Miłosz*, ks. Jan Twardowski*, Wisława Szymborska*, Zbigniew Herbert*, Tadeusz Różewicz, Miron Białoszewski, • Miron Białoszewski - <i>Pamiętnik z powstania warszawskiego</i>* (fragm.), kontekst teatralny: adaptacja Teatru Telewizji w reżyserii M. Zmarz-Koczanowicz, (2004), • utwór podejmujący problematykę Holokaustu*, np. wybrane opowiadanie <i>Idy Fink</i>, kontekst filmowy: A. Wajda <i>Korczak</i> (1990) (fragm.) lub S. Spielberg <i>Lista Schindlera</i> (1993) (fragm.), • Aleksander Kamiński <i>Kamienie na szaniec</i>*, kontekst filmowy: <i>Akcja pod Arsenalem</i>, reż. J. Łomnicki (1977), • Henryk Sienkiewicz* wybrana powieść historyczna, np. <i>Krzyżacy</i>, <i>Quo vadis</i>, <i>Potop</i>, kontekst filmowy: adaptacja wybranej powieści historycznej Sienkiewicza, • Moliere <i>Skąpiec</i>*, • wybrany utwór detektywistyczny*, np. Agata Christie <i>Dwanaście prac Herkulesa</i> lub <i>Dziesięciu małych Murzynków (1 nie było już nikogo)</i>, • film, 	<ul style="list-style-type: none"> • tren, • groteska, • pamiętnik, wspomnienie, • powieść historyczna, • komedia charakterów, farsa, • literatura detektywistyczna, kryminalna, • gatunki filmowe: melodramat, western, komedia, film science fiction, grozy, sensacyjny, montaż, 	<p>zna elementy konstrukcyjne utworu; rozpoznaje rodzaje i gatunki literackie, nie myli rodzaju i gatunku; odróżnia utwory kultury wysokiej od utworów kultury popularnej, posługuje się tymi pojęciami; zna budowę dramatu, potrafi porównywać między sobą utwory literackie, dostrzega podobieństwa, rozpoznaje te same motywy w różnych tekstach, potrafi przedstawić propozycję odczytania utworu i uzasadnić ją, w interpretacji uwzględnia konteksty, np. biograficzny, historyczny, interpretuje głosowo wybrane utwory lub ich fragmenty, posługuje się pojęciami dotyczącymi wartości i ich przeciwieństw, potrafi wskazać je w czytanych tekstach, rozpoznaje w utworach podstawowe zagadnienia egzystencjalne i potrafi o nich rozmawiać; dostrzega różnorodność postaw społecznych, obyczajowych, narodowych, religijnych, etycznych i kulturowych.</p> <p>Uczeń: zna pojęcie gatunku filmowego; zna najważniejsze gatunki filmowe i potrafi je od siebie odróżnić na podstawie najbardziej charakterystycznych cech; potrafi podać przykłady filmów reprezentujących dany gatunek; zna pojęcie montażu filmowego i rozumie jego funkcję w dziele filmowym. Uczeń: wie, na czym polega specyfika współczesnego radia pozostającego w kręgu kultury popularnej; uświadamia sobie jego wady i zalety.</p>

Treści kształcenia	Pojęcia	Umiejętności
• telewizja	• gatunki telewizyjne, kultura popularna, kultura masowa, reklama	Uczeń: zna pojęcia <i>kultura popularna</i> i <i>masowa</i> , rozpoznaje gatunki telewizyjne z kręgu kultury masowej: telenowela, opera mydlana, sitcom, wideoklip, reality show; zna ich specyfikę i potrafi je krytycznie ocenić, rozumie specyfikę reklamy; jest jej świadomym odbiorcą.

KLASA III		
KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE		
Treści kształcenia	Pojęcia	Umiejętności
Składnia		
wypowiedzenie wielokrotnie złożone	• wypowiedzenie główne, wypowiedzenia poboczne	Uczeń: rozpoznaje wypowiedzenia wielokrotnie złożone i potrafi je zbudować, potrafi graficznie przedstawić budowę wypowiedzenia wielokrotnie złożonego, ma świadomość, że takie wypowiedzenie może składać się ze zdań i ich równoważników, potrafi je odróżnić, zna zasady interpunkcyjne rządzące wypowiedzeniami wielokrotnie złożonymi i stosuje je, potrafi ze zdań pojedynczych stworzyć wypowiedzenie wielokrotnie złożone.
mowa zależna i niezależna	• cytat	Uczeń: wie, co to jest mowa zależna i niezależna, zna ich funkcje stylistyczne i potrafi odróżnić jedną od drugiej, umie przekształcić mowę niezależną w zależną i odwrotnie, zna zasady interpunkcyjne związane z mową niezależną i zależną i stosuje je, potrafi prawidłowo graficznie zapisać dialog, zna zasady ortograficzne związane z mową niezależną; wie, co to jest cytat, potrafi go prawidłowo zapisać, stosując odpowiednie zasady interpunkcyjne, podaje źródło, z którego zaczerpnął cytat w formie przypisu, wie, jak znaleźć źródło cytatu np. w Internecie.
Fonetyka		
głoska i litera	• samogłoski, spółgłoski, głoski ustne, nosowe, dźwięczne, bezdźwięczne, miękkie, twarde, narządy mowy	Uczeń: odróżnia głoskę od litery, zna funkcję <i>i</i> (znak zmiękczenia i znak głoski lub tylko znak zmiękczenia), poprawnie zapisuje miękkość głosek, zna i odróżnia samogłoski od spółgłosek, zna funkcję samogłosek, odróżnia od siebie różne rodzaje głosek, zna zasady ortograficzne dotyczące pisowni głosek <i>ą</i> i <i>ę</i> , ma świadomość, że w języku polskim pisownia wyrazu nie zawsze jest tożsama z jego wymową, poprawnie

Treści kształcenia	Pojęcia	Umiejętności
		zapisuje głoski dźwięczne i bezdźwięczne mimo różnic między wymową a pisownią, zna narządy mowy i wie, jaką rolę odgrywają w powstawaniu głosek.
upodobnienia pod względem dźwięczności	<ul style="list-style-type: none"> • ubezdźwięcznienie i udźwięcznienie, upodobnienia wewnątrz i międzywyrazowe, postępowe i wsteczne, ubezdźwięcznienie w wygłosie 	Uczeń: zna i potrafi wskazać udźwięcznienie i ubezdźwięcznienie wewnątrzwyrazowe, w wygłosie i międzywyrazowe, rozumie mechanizm powstawania tych zjawisk, zwraca uwagę na trudności ortograficzne stąd wynikające, zna zasady ortograficzne związane z pisownią przedrostków zakończonych głoską dźwięczną lub bezdźwięczną.
uproszczenia grup spółgłoskowych		Uczeń: wie, co to jest uproszczenie grupy spółgłoskowej, zna mechanizm powstawania tego zjawiska, ma świadomość, jakie trudności ortograficzne z tym związane może napotykać, wie, że nie wszystkie uproszczenia grup spółgłoskowych są poprawne, wie, z jakiego słownika skorzystać w razie wątpliwości dotyczących prawidłowej wymowy i potrafi to zrobić.
sylaba, akcent	<ul style="list-style-type: none"> • sylaby otwarte i zamknięte, • zestrój akcentowy 	Uczeń: zna pojęcie sylaby, potrafi wyraz podzielić na sylaby, zna zasady prawidłowego przenoszenia wyrazu z linijki do linijki; wie, co to jest akcent, zna zasady prawidłowego akcentowania wyrazów, zna najważniejsze wiatki
Słowotwórstwo i słownictwo		
treść i zakres znaczeniowy wyrazu		Uczeń: rozróżnia treść wyrazu od jego zakresu, stosuje wyrazy o znaczeniu ogólnym i szczegółowym ze względu na treść.
synonimy, homonimy, antonimy		Uczeń: zna pojęcia <i>synonim</i> , <i>wyraz bliskoznaczny</i> , <i>homonim</i> , <i>antonim</i> , potrafi te wyrazy od siebie odróżnić, zna ich funkcje, wykorzystuje je w praktyce w celu wzbogacenia swojej wypowiedzi i wyrażenia zamierzonych treści, wie, z jakich słowników korzystać.
neologizmy	<ul style="list-style-type: none"> • neologizmy słowotwórcze, znaczeniowe, frazeologizmy, zapożyczenia, neologizmy artystyczne 	Uczeń: wie, co to jest neologizm, zna rodzaje neologizmów, potrafi je odróżnić, ma świadomość, że język nie jest strukturą zamkniętą, stale się rozwija, zna zasady poprawności dotyczące neologizmów, ma świadomość, że nie wszystkie są poprawne i potrzebne i stara się je odróżnić, wie, co to jest neologizm artystyczny i potrafi go wskazać w utworze literackim, zna jego funkcję.

Treści kształcenia	Pojęcia	Umiejętności
archaizmy, archaizacja		Uczeń: wie, co to jest archaizm, potrafi go wskazać, nie myli tego pojęcia z archaizacją, potrafi wskazać utwory, w których zastosowano zabieg archaizacji, zna jego funkcję.
dialekt, dialektyzmy, dialektyzacja		Uczeń: zna pojęcie dialektu, gwary, dialektyzmu, dialektyzacji, nie myli ich, ma świadomość, że oprócz polszczyzny literackiej istnieją dialekty, docenia ich znaczenie; zna funkcję dialektyzacji w utworze literackim i potrafi ją wskazać.
Formy wypowiedzi		
podanie		Uczeń: potrafi napisać podanie, ma świadomość, że ta forma ma charakter urzędowy, zna wszystkie niezbędne elementy podania, przestrzega odpowiedniej formy graficznej, dostosowuje styl i język do charakteru tej formy wypowiedzi.
list prywatny i oficjalny	• list otwarty	Uczeń: odróżnia list prywatny od oficjalnego, pamięta o niezbędnych elementach listu i jego formie graficznej, zna zasady ortograficzne związane z pisownią zaimków w liście, dostosowuje styl i słownictwo do charakteru listu, wie, czym jest list otwarty.
wywiad		Uczeń: doskonali umiejętności przeprowadzania i pisania wywiadu.
przemówienie	• retoryka, środki retoryczne: wykrzyknienie, hiperbola, powtórzenie, cytat, kontrast, porównanie obrazowe i przenośne, pytanie retoryczne	Uczeń: próbuje napisać i wygłosić przemówienie, zna zasady jego budowy, wybiera adresata i temat, dostosowuje styl i język wypowiedzi do adresata i tematu, stosuje środki retoryczne, stara się wygłosić je tak, aby zainteresować słuchaczy, dba o poprawną dykcję akcent, tempo wypowiedzi, panuje nad gestykulacją i mimiką.
charakterystyka porównawcza		Uczeń: doskonali swoje umiejętności pisania charakterystyki porównawczej, stosuje jej różne modele kompozycyjne.
rozprawka		Uczeń: doskonali swoje umiejętności pisania rozprawki, wplata w nią elementy analizy lub charakterystyki porównawczej.
KSZTAŁCENIE LITERACKO-KULTUROWE		
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Biblia</i>* - fragmenty <i>Księgi Rodzaju</i> (<i>Dzieje Noego</i>), <i>Przypowieść* o talentach</i>, hymn św. Pawła o mitości*, • Adam Mickiewicz <i>Reduta Ordona</i>*, • Gustaw Herling-Grudziński <i>Pierścień</i>, • Stanisław Lem* - wybrane 	<ul style="list-style-type: none"> • narrator, dygresja, • literatura fantastycznonaukowa, 	Uczeń: zna teksty literackie wymienione w programie, dzieli się refleksjami i odczuciami na ich temat, potrafi sprecyzować ich temat i problematykę odróżnia utwory realistyczne od fantastycznych i groteskowych, potrafi streścić utwór, scharakteryzować bohaterów, podać jak najwięcej informacji o podmiocie

Treści kształcenia	Pojęcia	Umiejętności
<p>opowiadanie, np. z <i>Dzienników gwiazdowych</i>, kontekst filmowy: <i>Solaris</i>, reż. S. Soderbergh (fragm.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aldous Huxley <i>Nowy, wspaniały świat</i> (fragm.), • John R. R. Tolkien* <i>Władca Pierścienia</i> (fragm.), • Andrzej Sapkowski* - wybrany utwór, kontekst muzyczny: stylizacja w muzyce, np. <i>Carmina Burana</i> C. Orffa (fragment). • Ryszard Kapuściński* - fragmenty wybranej książki, np. <i>Wojny futbolowej</i>, • poeci XX w.: Bolesław Leśmian, Krzysztof Kamil Baczyński, Konstanty Ildefons Gałczyński*, Czesław Miłosz*, Zbigniew Herbert*, Wisława Szymborska*, Stanisław Barańczak, Jacek Podsiadło, • Juliusz Słowacki <i>Balladyna</i>*, • wybrana powieść współczesna z literatury polskiej*, np. Antoni Libera <i>Madame</i>, • wybrana powieść współczesna z literatury światowej*, np. Eric Emanuel Schmitt <i>Oskar i pani Róża</i> lub Jostein Gaarder <i>Świat Zofii</i>, • teatr, <p>• film,</p> <p>• media</p>	<ul style="list-style-type: none"> • utopia, antyutopia, • literatura fantastyczna, • stylizacja, • reportaż, • bohater tragiczny, tragizm, • aktor, komedia dell'arte, teatr elżbietański, teatr telewizyjny, • reportaż filmowy, reportaż telewizyjny, film dokumentalny, felieton prasowy, 	<p>lirycznym w wierszu, nazwać jego uczucia, odróżnia narrację pierwszoosobową od trzecioosobowej i rozumie ich funkcję w tekście, wskazuje i nazywa użyte w utworze środki artystyczne, zna elementy konstrukcyjne utworu; rozpoznaje rodzaje i gatunki literackie, nie myli rodzaju i gatunku; odróżnia utwory kultury wysokiej od utworów kultury popularnej, posługuje się tymi pojęciami; zna budowę dramatu, potrafi porównywać między sobą utwory literackie, dostrzega podobieństwa, rozpoznaje te same motywy w różnych tekstach, potrafi przedstawić propozycję odczytania utworu i uzasadnić ją, w interpretacji uwzględnić konteksty, np. biograficzny, historyczny, interpretuje głosowo wybrane utwory lub ich fragmenty, posługuje się pojęciami dotyczącymi wartości i ich przeciwieństw, potrafi wskazać je w czytanych tekstach, rozpoznaje w utworach podstawowe zagadnienia egzystencjalne i potrafi o nich rozmawiać; dostrzega różnorodność postaw społecznych, obyczajowych, narodowych, religijnych, etycznych i kulturowych. Uczeń: zna pojęcia <i>komedia dell'arte</i>, <i>teatr elżbietański</i>, <i>teatr telewizyjny</i>; rozumie specyfikę teatru telewizyjnego, potrafi wskazać jego podobieństwa do teatru żywego planu i filmu; zna wybrane spektakle teatru telewizyjnego. Uczeń: ma świadomość, że współczesne kino chętnie miesza gatunki filmowe, potrafi odczytać dzieło filmowe nie tylko na poziomie fabuły, ale również na poziomie symbolicznym i metaforycznym. Uczeń: odróżnia specyfikę dziennikarstwa gazetowego od radiowego i telewizyjnego, ma świadomość, że radio i telewizja to nie tylko obszar kultury masowej, ale i miejsce pracy dziennikarzy, zna pojęcia <i>reportaż radiowy</i>, <i>telewizyjny</i>, <i>felieton prasowy</i>, umie odróżnić po specyficznych cechach felieton od informacji, notatki czy reportażu, ma świadomość, że obraz świata kreowany przez współczesne media bywa oddalony od rzeczywistości, zdaje sobie sprawę że media potrafią wykreować, wyolbrzymić problem, stara się być świadomym odbiorcą i oglądać krytycznie kreowany przez media obraz świata.</p>